

JAVNO ZELENILO U SUBOTICI I PREDLOZI ZA NOVI STRATEŠKI DOKUMENT

1. Regulatorika

Uvodne napomene:

Grad Subotica je još 2013. godine doneo jedan važan strateški dokument- STRATEGIJU LOKALNOG ODRŽIVOG RAZVOJA GRADA SUBOTICE 2013 – 2022 koji je prepoznao vrednosti zelene infrastrukture kako Grada Subotice tako i njegove okoline. Iako je ovaj dokument prevaziđen, i više ne važi, neki njegovi delovi su veoma značajni i vredni. Tako se u njemu kaže: „Posebna vrednost predela koji zahvata grad Subotica, u odnosu na druge okolne opštine, je u činjenici da od ukupne površine grada od 100.736 ha, oko 12,5% čine površine pod zaštitom, što je daleko više od ostalih, ali ipak ne dovoljno. Smatra se da područje koje ima 30% očuvanih, prirodnih nedegradiranih površina, predstavlja područje izbalansiranih vrednosti sa aspekta životne sredine (Park prirode »Palić«, Specijalan rezervat prirode »Ludoško jezero«, Specijalan rezervat prirode »Selevenjske pustare«, Predeo izuzetnih odlika »Subotičke peščare« itd). Zaštita prirode usko je povezana sa rešavanjem hidroloških problema, pa je za razvoj potrebno preispitati melioracione planove prema važećim stepenima zaštite kako bi se obezbedilo zadržavanje voda na ovim terenima. Sa tim u vezi je i uređivanje rubnih zona u svrhu razvijanja navika za korišćenje ovog prostora (šetnja u prirodi, biciklizam, posmatranje ptica....) kao i razvoj predela-atara u kome bi se negovale tradicionalne prirodne i etnološke vrednosti i tradicionalni načini korišćenja resursa.“

Ovaj dokument je u svojim merama i aktivnostima predviđao: Uređenje, rekonstrukciju i proširenje javnih, zelenih i parkovnih površina i pošumljavanje, kao i Formiranje i održavanje ekoloških i zelenih koridora duž toka Kireša.

Po novom Zakonu i planskom sistemu, Subotica je usvojila Plan razvoja 2023-2032¹ koji ima jedan od prioriteta zdravu životnu sredinu za sve građane, gde je kod zaštite vazduha stavljena mera Kvalitetno održavanje postojećih i uspostavljanje novih zelenih površina, i uspostavljanje mreže pojaseva višespratnog zelenila u široj okolini jezera Palić, sa ciljem smanjenja difuznog zagađenja eolskom erozijom. Ovo je skromno, ali za početak dovoljno da postoji kao smernica i osnova za detaljnije bavljenje zelenom infrastrukturom.

S obzirom da u oblasti zelene infrastrukture imamo ne samo nadležnost lokalne samouprave, nego nadležnost i republike: kroz sektor upravljanja putevima i saobraćaja i kroz sektor poljoprivrede i uređenja poljoprivrednog i šumskog zemljišta, u ovom dokumentu smo pokušali dati smernice koje se tiču opsega uticaja lokalne samouprave, a donošenjem sveobuhvatnog strateškog dokumenta o zelenilu, tj. zelenoj infrastrukturi treba obuhvatiti i ove sektore.

Republička regulatorika o javnom zelenilu

Javno zelenilo je opšti naziv za tipičnu delatnost od javnog značaja koja postoji u svakom gradu i odnosi se na uređivanje javnih površina koje su slobodne za razvoj ukrasnog bilja, tj. zelenih površina.

Tačan naziv delatnosti koja obuhvata javno zelenilo u Srbiji je propisan Zakonom o komunalnim delatnostima iz 2011. godine (dalje: Zakon),² u kojem je utvrđen naziv **održavanje javnih zelenih površina** (član 2, stav 3, tačka 12 Zakona), što se precizira

¹ https://www.planrazvojaapv.rs/wp-content/uploads/2023/10/Plan_razvoja_Subotica.pdf

² Sl.glasnik RS 88/11, 104/16, 95/2018 i 94/24.

na sledeći način: „*održavanje javnih zelenih površina je uređenje, tekuće i investiciono održavanje, rekonstrukcija i sanacija zelenih, rekreativnih površina i priobalja*“ (član 3, stav 1, tačka 12 Zakona).

Komunalne delatnosti su „*delatnosti pružanja komunalnih usluga od značaja za ostvarenje životnih potreba fizičkih i pravnih lica kod kojih je jedinica lokalne samouprave dužna da stvori uslove za obezbeđenje odgovarajućeg kvaliteta, obima, dostupnosti i kontinuiteta, kao i nadzor nad njihovim vršenjem*“ (član 2, stav 1 Zakona). Usluge održavanja javnih zelenih površina su usluge od opšteg interesa koje se pružaju pravnim i fizičkim licima (član 1a, stav 1, tačka 1), a sama delatnost spada u delatnosti od opšteg ekonomskog interesa u smislu propisa o zaštiti potrošača (član 2, stav 4).

Zakon o komunalnim delatnostima

Grad je nadležan da obezbedi „*organizacione, materijalne i druge uslove za izgradnju, održavanje i funkcionisanje komunalnih objekata i za tehničko i tehnološko jedinstvo sistema i uređuje i obezbeđuje obavljanje komunalnih delatnosti i njihov razvoj*“ (član 4 Zakona). Na osnovu ove odredbe grad propisuje i sva pravila u pogledu funkcionisanja održavanja javnih zelenih površina.

Zakon ne sadrži pojam zelena infrastruktura, već se pojavljuje izraz „javne zelene površine“.

Održavanje javnih zelenih površina je delatnost kod koje se ne može utvrditi krajnji korisnik i zato se **finansira iz budžeta grada**, odnosno iz komunalne naknade (član 24, stav 2 Zakona).

Komunalne delatnosti su u pravnom sistemu Srbije izrazito stvar lokalnih vlasti po tome što su lokalne vlasti jedine nadležne za njihovo obavljanje, ali i po tome što **ne postoje tehnički propisi koji uređuju komunalne delatnosti na državnom nivou**. Konkretna način obavljanja je stvar pojedine opštine i grada. Jedina odredba u vezi tehničkih odlika održavanja javnih zelenih površina može se naći u Zakonu o zaštiti životne sredine iz 2004. godine³, ali se i u njoj samo potvrđuje nadležnost lokalne samouprave.

Kako Zakon o komunalnim delatnostima nema jasno obavezujuće smernice, tako se on u različitim sredinama različito primenjuje. Unapređenje ovog dela regulative bila bi izrada jednog podzakonskog akta (pravilnika) koji bi dao bliže smernice namenjene lokalnim samoupravama za upravljanje zelenom infrastrukturuom, kao i za zaštitu, održavanje i obnovu.

Jedini izvor praćenja obavljanja komunalnih delatnosti na državnom nivou jesu redovni godišnji izvešta, kao i podaci koje grad povremeno dostavlja na zahtev nadležnog ministarstva, što je u Srbiji Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture.⁴ grad je obavezan da nadležnom ministarstvu dostavi izveštaj o obavljanju komunalnih delatnosti u prethodnoj godini (član 8, stav 1 Zakona), a i grad i vršilac komunalne

³ Član 20 Zakona o zaštiti životne sredine, Sl. glasnik RS 135/04, 36/09, 36/09, 72/09, 43/11, 14/16, 76/18, 95/18, 95/18 i 94/24:

„Član 20 Javne zelene površine

Javne zelene površine u naseljenim mestima i predelima obuhvaćenim prostornim i urbanističkim planovima podižu se i održavaju na način koji omogućava očuvanje i unapređivanje prirodnih i stvorenih vrednosti.

Ako se zbog izgradnje objekta unište javne zelene površine, one se moraju nadoknaditi pod uslovima i na način koji određuje jedinica lokalne samouprave.

Skupština jedinice lokalne samouprave posebnom odlukom uređuje opšte uslove zaštite, način podizanja i održavanja i obnove uništenih javnih zelenih površina, kao i vođenje podataka o javnim zelenim površinama.“

⁴ Član 7, stav 1 Zakona o ministarstvima, Sl.glasnik RS 128/20, 116/22 i 92/23.

delatnosti su obavezni da na zahtev ministarstva dostave podatke i obaveštenja u vezi sa obavljanjem komunalnih delatnosti (član 8, stav 2 i 3 Zakona).

Nadležno ministarstvo preko republičkih komunalnih inspektora vrši nadzor nad poštovanjem zakona (član 32, stav 1 Zakona), ali zbog ne postojanje tehničkih propisa koji uređuju komunalne delatnosti ova vrsta nadzora se odnosi samo na poštovanje formalnih obaveza, a ne i na neposredno obavljanje delatnosti. Nadzor nad neposrednim obavljanjem održavanja javnih zelenih površina, kao i svih komunalnih delatnosti, vrše gradski komunalni inspektori, ali pošto ne postoje merodavni tehnički propisi i ovaj nadzor se odnosi samo na formalnu kontrolu poštovanja godišnjeg Programa za svaku pojedinu komunalnu delatnost, što za održavanje javnih zelenih površina znači poštovanje površina, predviđenih vrsta radova i rokova za njihovo obavljanje.

Komunalne delatnosti su u ekonomskom smislu lokalni prirodni monopoli što suštinski utiče na način njihovog poslovanja. Zbog toga, kao i zbog nasleđenog načina njihovog obavljanja, većina vršilaca delatnosti održavanja javnih zelenih površina je u statusu javnih preduzeća, čiji je način funkcionisanja propisan Zakonom o javnim preduzećima iz 2016. godine.⁵

U pogledu prostornog planiranja zelenih površina u svemu je merodavan Zakon o planiranju i izgradnji iz 2009. godine.⁶

Lokalna regulativa o javnom zelenilu

Regulativa grada Subotice u pogledu javnog zelenila je relativno dobro razvijena. Održavanje, razvoj i očuvanje javnih zelenih površina regulisano je sa četiri lokalna akta:

- 1) Odluka o održavanju javnih zelenih površina iz 2020. godine;
- 2) Odluka o komunalnom redu iz 2017. godine;⁷
- 3) Program izgradnje i održavanja komunalne infrastrukture za kalendarsku godinu i naredne dve godine koji je deo budžeta grada (propisano u članu 29a, stav 1 Zakona, poslednji Program usvojen u okviru Odluke o budžetu grada Subotice za 2025. godinu);⁸
- 4) Godišnji program obavljanja komunalnih delatnosti pojedinačno za svaku komunalnu delatnost (propisan u članu 29b Zakona o komunalnim delatnostima). Godišnji program priprema i donosi nadležni organ gradske uprave, a na njega daje saglasnost Gradsko veće (član 6 gradske Odluke o održavanju javnih zelenih površina, što je sprovedeno u Rešenju o davanju saglasnosti na program održavanja javnih zelenih površina na teritoriji grada Subotice za 2025. godinu).⁹

Najvažniji propis za održavanje javnih zelenih površina u Subotici je Odluka o održavanju javnih zelenih površina iz 2020. godine (dalje: Odluka).¹⁰

Odluka o održavanju javnih zelenih površina

Održavanje javnih zelenih površina je propisano kao „*uređenje, tekuće i investiciono održavanje, rekonstrukcija i sanacija zelenih, rekreativnih površina i priobalja kao i drugih javnih zelenih površina*“ (član 2, stav 1 Odluke). Održavanje javnih zelenih obuhvata i održavanje svih elemenata urbane opreme na zelenim površinama (staza, puteva, platoa, klupa, žardinjera, fontana, česmi i dr, član 2, stav 5 Odluke).

⁵ Sl. glasnik RS 15/16 i 88/19.

⁶ Sl. glasnik RS 72/09, 81/09, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13, 50/13, 98/13, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21 i 62/23.

⁷ Sl. list grada Subotice 27/17, 19/18, 27/18 i 29/18.

⁸ Sl. list grada Subotice 34/24.

⁹ Sl. list grada Subotice 1/25.

¹⁰ Sl. list grada Subotice 28/20 i 37/20.

Odlukom je definisan **pojam javnih zelenih površina**. To su „sve zelene površine na teritoriji grada na kojima su izvršene radnje ozelenjavanja, sadnje sadnica, podizanje travnjaka, cvetnjaka, ružičnjaka i drugog zelenila i na kojima su po pravilu izgrađene pešačke komunikacije, dečja igrališta i drugi vrtno-arhitektonski elementi koji su u osnovnoj funkciji zelenih površina i služe redovnoj upotrebi tih površina“, kao i „zemljišta koja su u skladu sa važećim prostorno planskim dokumentima namenjena za podizanje javnih zelenih površina, kao i neuređene javne zelene površine pod parložnom travom“ (član 3 Odluke). **Vrste javnih zelenih površina** su • parkovi, • skverovi, • zelenilo duž saobraćajnica (travnjaci, drvoredi, vetrozaštitni pojasevi i dr.), • zelene površine duž jezera, • blokovsko i zelenilo pored i oko stambenih zgrada, • park šume, • zelene površine za rekreaciju, • zaštitno zelenilo, • zelene površine specijalne namene (oko objekata javne namene, na gradskim grobljima, na plažama i javnim kupalištima, i dr.), i • ostale javne zelene površine koje nisu u sistemu održavanja (član 4 Odluke).

Održavanje javnih zelenih površina u Subotici obavlja tri vršioca (član 5 Odluke). Osnovni vršilac je **(1) JKP „Čistoća i zelenilo“ Subotica** koje obavlja delatnost na teritoriji celog grada i u svim naseljima, osim:

- na površinama javne namene u zaštićenom području i duž obala Palićkog, Krvavog i Ludaškog jezera, gde je vršilac **(2) JP „Palić-Ludaš“ Palić**;
- na području naselja Čantavir, Višnjevac, Dušanovo, Novi Žednik i Stari Žednik gde se vršilac određuje javnom nabavkom (član 5 i član 7 Odluke); trenutno su to **(3) Oris DOO Sombor i DP Komval Čantavir**.

Osnov za obavljanje delatnosti za ove vršioci u Subotici jeste **godišnji Program održavanja javnih zelenih površina**. Program donosi Nadzorni odbor vršioca delatnosti po prethodno pribavljenom pozitivnom mišljenju Sekretarijata za komunalne poslove (član 6, stav 1 i 5 Odluke). Programom se naročito propisuju lokacije na kojima vršilac obavlja održavanje zelenih površina, vrsta i obim radova po lokacijama (uređenje, tekuće i investiciono održavanje ili sanacija), lokacije za odlaganje otpada od održavanja, intenzitet i rokovi za obavljanje radova po vrsti radova i visina potrebnih novčanih sredstava (član 6, stav 7 Odluke). Javne zelene površine sa lokacijama koje se održavaju propisane su Rešenjem o određivanju prostora koji se nalaze u sistemu održavanja javnih zelenih površina iz 2021. godine, koje donosi Gradsko veće¹¹ (član 6, stav 2 i 3 Odluke).

Najveći deo Odluke sadrži odredbe o **zaštiti zelenih površina** (čl. 8–19 Odluke). Najvažnije odluke u tom pogledu (o stručnoj oceni opravdanosti preduzimanja mera u pogledu sadnje, orezivanja i seče, odnosno vađenja stabla) donosi tročlana stručna komisija koju čine predstavnici JKP Čistoća i zelenilo, JP Palić Ludaš i sekretarijata za inspekcijско-nadzorne poslove (član 10 Odluke). Ova komisija daje mišljenje za svaki pojedinačni slučaj bilo kakvih izmena stanja na javnim zelenim površinama, bez obzira na vlasništvo na zemljištu, na osnovu kojeg sekretarijat za komunalne delatnosti izdaje nalog ili odobrenja za sadnju ili seču drveća i druge radnje (čl. 12–13 Odluke). Kod izgradnje novih objekata radovi moraju biti u skladu sa projektnom dokumentacijom (čl. 8–9 Odluke), što znači na osnovu pribavljene lokacijske i građevinske dozvole nadležnog gradskog organa.

Na javnim zelenim površinama koje nisu u sistemu održavanja, građani i pravna lica mogu ispred svojih objekata da vrše **sadnju zasada** uz uslov da se ne umanjuje zahtevana preglednost puta, da se ne ugrožava bezbednost saobraćaja i funkcionisanje postavljene infrastrukture i oni se moraju održavati urednim (član 14 Odluke). **Orezivanje drveća** mogu vršiti samo pomenuta tri vršioca delatnosti, i to na osnovu mišljenja stručne komisije, a samo izuzetno i građani i pravna lica, ali i tada na osnovu mišljenja stručne

¹¹ Sl. list grada Subotice 21/21.

komisije (član 15 Odluke). **Seča drveća** je dozvoljena samo u sedam slučajeva predviđenih u članu 16 Odluke. Ako se stabla vade zbog bolesti, starosti, suzbijanja invazivnih vrsta ili planske zamene sa javne zelene površine koja se nalazi u sistemu održavanja, vršilac komunalne delatnosti je dužan da na mestu uklonjenog stabla zasadi novo stablo odgovarajuće vrste, ukoliko postoji potreba (član 16, stav 3 Odluke). Obaveza zamene izvađenog stabla ne važi za građane i pravna lica. Zabranjena je sadnja drveća odnosno ozelenjavanje, formiranje bašte ili sadenje sadnica, orezivanje drveća i seča, odnosno vađenje stabla na svim javnim zelenim površinama u sistemu održavanja, a na ostalim zelenim površinama je dozvoljeno samo uz odobrenje nadležnog organa i u skladu sa njegovim rešenjem (član 25 Odluke). Instalacije koje se polažu podzemno ispod javnih zelenih površina treba da budu udaljene najmanje na dva metra od drveća (član 24 Odluke).

Svi vlasnici i korisnici zelenih površina, nezavisno da li su one u sistemu javnog održavanja ili nisu, dužni su da održavaju zelenilo i zemljište u urednom stanju (član 19 Odluke).

Vršioци komunalne delatnosti dužni su da održavaju javne zelene površine i obezbede obim, vrstu i kvalitet radova i usluga u skladu sa godišnjim Programom, o čemu se stara sekretarijat za komunalne delatnosti (član 20 Odluke).

Odlukom je, kao deo jedinstvenog geografskog informacionog sistema (GIS) grada, propisana **izrada katastra javnih zelenih površina**, sa detaljnim podacima (član 22 Odluke). Ova obaveza i dalje **nije realizovana**,¹² iako je usvojena još 2012. godine (član 18 Odluke o održavanju javnih zelenih površina, Sl.list grada Subotice 3/12) i potom ponovljena u važećoj Odluci iz 2021. godine. Kao razlog se navodi da je izrada katastra finansirana od strane Republike, kao deo projekta koji je obustavljen a nije dovršen, nakon čega više za tu namenu nisu predviđena sredstva. **Pošto je u pitanju čisto lokalni posao, koji nije posebno skup, ne postoji ni jedan razlog da se ova obaveza ne sprovede iz budžeta grada**, naročito zato što bi se time mogla unaprediti zaštita svog drveća i drugog bilja na javnim zelenim površinama. Izrada katastra je neophodna i zbog obaveze sekretarijata za komunalne delatnosti da priprema godišnji izveštaj o stanju javnih zelenih površina na osnovu podataka iz katastra (član 23 Odluke), što je bez katastra gotovo nemoguća obaveza.

Komunalna delatnost održavanja javnih zelenih površina se finansira iz budžeta grada (član 26 i 27 Odluke). Ova delatnost je čist prirodni monopol u kojem je grad regulator, naručilac poslova, kontrolor vršenja delatnosti i osnivač vršioca delatnosti i kao takav ima ogromnu prednost u odnosu na vršioca delatnosti zbog čega snosi svu odgovornost za stanje javnog zelenila.

Neka dodatna opšta pravila o očuvanja i urednosti javnih zelenih površina sadrži još Odluka o komunalnom redu iz 2017. godine.¹³ Ova odluka detaljnije definiše javne površine i neizgrađeno zemljište, kao i komunalne objekte, uređaje i opremu na javnoj površini i na spoljnim delovima zgrada kao svoj osnovni predmet (član 4 i 5 ove Odluke). Javna površina i neizgrađeno građevinsko zemljište koriste se u skladu sa njihovom namenom i zabranjeno je javnu površinu koristiti suprotno njenoj nameni i ometati njeno namensko korišćenje (članovi 11 i 12 ove Odluke). U vezi javnog zelenila je važna odredba koja proširuje zaštitu na urbanu opremu karakterističnu za zelene površine (klupe, žardinjere, stubovi i druge zapreke, dečja i rekreaciona igrališta, korpe za otpatke i drugo, član 101 stav 2 ove Odluke).

¹² Subotica GIS <https://sc.suboticagis.rs/map>

¹³ Sl. list grada Subotice 27/17, 19/18, 27/18 i 29/18.

2. Anketa

U pripremi ove analize je tokom januara 2025. sprovedena anketa o javnom zelenilu, elektronski i neposrednim popunjavanjem upitnika. Svi anketirani su samostalno i dobrovoljno dali odgovore. Ukupno je 100 anketa prikupljeno elektronski, dok je 911 anketa prikupljeno neposrednim popunjavanjem upitnika.

Uzorak ankete je formiran po osnovu slobodnog odziva i nije unapred strukturisan.

Prosečna anketirana osoba bila je **žena višeg ili visokog obrazovanja koja stanuje u najgušće naseljenim delovima grada**.

Ipak, i po osnovu nestrukturisanog uzorka mogu se izvesti neki **nesporni zaključci**:

- 1) Javno zelenilo je tema koja **zanima više stanovnike najgušće naseljenih delova grada** u odnosu na manje gusto naseljene delove, što je obzirom na zauzetost prostora očekivano.
- 2) Javno zelenilo **zanima više žene nego muškarce**, što je manje očekivano obzirom da muškarci mnogo češće obavljaju fizičke poslove održavanja zelenila u svom prostoru.
- 3) Javno zelenilo je tema koja je upravo srazmerna visini obrazovanja: **što je više obrazovanje, to je veći interes** za pitanja zelenila, što je očekivano obzirom na opštu zainteresovanost za teme zdravlja i životne sredine.

Anketa je imala 18 pitanja koja se mogu podeliti na četiri grupe pitanja.

Prva grupa od četiri pitanja posmatrala je **odnos ličnog prostora stanovanja i zelenila**. Ubedljiva većina anketiranih (oko 70%) iskazuje **pozitivan i blagonaklon odnos prema zelenilu, uključujući i želju za povećanjem zelenila**, pre svega u prostoru u kojem stanuju. Oko polovine anketiranih susreću sa problemima restriktivne regulative u pogledu sadnje drveća i zelenila.

Druga grupa od četiri pitanja bila je posvećena **percepciji o društvenom značaju zelenila**. Ogromna većina anketiranih (90% i više) percipiraju da **zelenilo ima velik društveni značaj**: ono direktno poboljšava kvalitet života, zavređuje njihovu volju da se uključe u akcije pošumljavanja i brine ih mogućnost smanjenja zelenih površina. Značaj zelenila se proširuje i na privatni posed, pošto značajna većina anketiranih (60%) smatra da zelenilo pozitivno utiče na cenu nekretnina.

Treća grupa od četiri pitanja obrađivala je **percepciju o stanju zelenila u gradu**. Ogromna većina anketiranih (oko 90%) smatra da u **Subotici treba više zelenila i to po celom gradu, kao i da je potrebno zaštititi postojeće zelenilo od nove stanogradnje**. U skladu sa ovim stavom, svega oko 40% anketiranih je zadovoljno obimom postojećeg zelenila u svojoj zoni stanovanja.

Poslednja grupa od šest pitanja je obrađivala **odnos grada prema zelenilu**. Ogromna većina anketiranih (85% i više) **podržava veća ulaganja grada u javno zelenilo, strožije kažnjavanje za oštećivanje javnog zelenila i novu plansku regulativu o zelenilu**.

Većina anketiranih (54%) smatra da nije dovoljno informisano o stanju zelenila u gradu, njihovom značaju i finansiranju, od kojih 19% anketiranih smatra da nije dovoljno informisano, dok čitava trećina anketiranih (34%) ne može da oceni da li je dovoljno informisana. Pošto manje od polovine anketiranih (47%) smatra da je dovoljno informisano o odnosu grada prema zelenilu i troškovima javnog zelenila, može se reći da **postoji potreba za više informacija o zelenilu u gradu**.

U pogledu obavljanja komunalne usluge održavanja zelenih javnih površina broj zadovoljnih i nezadovoljnih obavljanjem usluge je gotovo jednak (svaki po 40%), a čitava petina anketiranih je neopredeljena.

Ogromna većina anketiranih (88%) smatra da političari čine premalo za zaštitu okoline i povećanje zelenila u gradu. **I u vezi zelenila se potvrđuje da je među građanima rašireno nepoverenje u donosiocje odluka.**

3. Stanje¹⁴

Površine i pokazatelji

Javne zelene površine koje održava JKP Čistoća i zelenilo Subotica na teritoriji samog grada i naselja Bajmok iznose: (1) tri parka ukupne površine 158.000 m², (2) 41 skvera ukupne površine 107.000 m², (3) 770 ulica sa uličnim zelenilom, (4) 52.000 stabala, i (5) 340.000 m² blokovskog zelenila.¹⁵ Ovim površinama treba dodati i zelene površine na Paliću koje održava JP Palić Ludaš, ali koje nije moguće svesti na kvadratne metre, jer je od značaja za komunalnu delatnost samo održavanje Velikog parka, koji je veoma specifičan: „Unutrašnjost Velikog parka zbog minimalne disturbacije i prirodnog obnavljanja po strukturi podseća na mezofilnu listopadnu šumu. Prisutnost starih hrastova i vrsta mezofilnih hrastovih šuma pešćare (*Convallario-Quercetum robori*) u dendroflori parka omogućuju opstanak vrstama ovog tipa staništa.“¹⁶ Takođe, ovim površinama treba dodati i ne preterano velike površine koje održavaju Oris DOO Sombor i DP Komval Čantavir u Čantaviru, Višnjevcu, Dušanovu, Novom Žedniku i Starom Žedniku.

Spisak svih lokacija po ulicama sa vrstama zelenih površina koje su u sistemu održavanja je deo Rešenja o određivanju prostora koji se nalaze u sistemu održavanja javnih zelenih površina, međutim ovaj spisak ne sadrži nikakve pokazatelje površina.¹⁷

O javnom zelenilu brine **oko 50 zaposlenih** u radnoj jedinici Zelenilo u okviru JKP Čistoća i zelenilo Subotica, kao i određeni broj zaposlenih na Paliću i u pet naselja.

Površine javnog zelenila prikazane kroz fizičke pokazatelje vrlo malo govore o tome **koliko je neki grad zelen**. I sam pojam zelena površina nije jasan: zelena površina je utrina sa krzavom travom, ali i bujna livada, nisko divlje žbunje i šipražje sa smećem, cvetnjaci i perivoji i negovano grmlje, negovano ukrasno drveće, zapušten šumarak zatrpan smećem, zarasla litica jaruge sa divljim drvećem i žbunjem, visoko šumsko i parkovsko drveće sa poravnatim i zatravljenim zemljištem... Poseban problem je neuporedivost reljefa i klime – jasno je da gradovi sa strmim liticama i jarugama ne mogu da se porede sa gradovima u ravnici u pogledu zelenih površina.

„Subotica ima oko 183 m² zelenila po stanovniku, što je više od evropskog proseka“, kažu u Službi za zaštitu životne sredine grada Subotice¹⁸ i po ovom merilu je zelen grad. **Posetioци i gosti grada u velikoj većini se slažu da je Subotica grad bogat zelenilom** i to ističu kao jednu od njenih najlepših odlika.

Još jedno pomoćno merilo za procenu ozelenjenosti nekog grada jeste **poređenje sa sličnim gradovima**. Subotica je sedište Severnobačkog okruga i sused je sa tri okruga u Srbiji (Zapadnobački sa sedištem u Somboru, Južnobački u Novom Sadu i Sevenobanatski u Kikindi) i dva u Mađarskoj (Bač Kiškun sa sedištem u Kečkemetu i Čongrad u Segedinu), pri čemu svi ovi gradovi imaju veoma slične geografske odlike i

¹⁴ U analizi stanja nije uzet u obzir uticaj gradskog zelenila na zagađenje vazduha, niti na ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promenama, pošto za ove dve vrste uticaja ne postoji dovoljno pouzdanih podataka na lokalnom nivou. Analiza stanja je pripremljena sa nespornom pretpostavkom blagotvornog uticaja gradskog zelenila i na ove aspekte, po osnovu opštih podataka i naučnih studija.

¹⁵ JKP Čistoća i zelenilo Subotica, Usluga Zelenilo, <https://www.cistoca-su.co.rs/lat/usluge/zelenilo/>

¹⁶ Plan upravljanja parka prirode „Palić“ za period 2014–2023, poglavlje Stvorene vrednosti – 1.7. Veliki park, strana 20 https://www.palic-ludas.rs/documents/pages/100_3.pdf

¹⁷ http://demo.paragraf.rs/demo/combined/Old/t/t2021_08/SU_021_2021_003.htm

¹⁸ „Da li se Subotica nalazi među „zelenijim“ gradovima ili se „drveće više seče i uništava nego što se obnavlja“?, portal Maglocistač, 03.08.2022. <https://www.maglocistac.rs/drustvo/da-li-se-subotica-nalazi-medu-zelenijim-gradovima-ili-se-drvece-vise-sece-i-unistava-nego-sto-se-obnavlja>

međusobno upredivu veličinu. Posmatrano po osnovu običnih poseta, **Subotica je primetno zeleniji grad u odnosu na četiri grada sedišta susednih okruga** – Kikindu, Novi Sad, Kečkemet i Segedin. Samo je Sombor uporedivo zelen ili čak i zeleniji grad od Subotice, što je utisak koji dolazi primarno od bolje očuvanih starih uličnih drvoreda.

Ugrožavanje zelenih površina

Stav da je Subotica zeleni grad je pravo iznenađenje ako se ima vidu **polazno stanje Subotice pre jednog veka i odsustvo parkova u gradu**, dakle stanje koje je po svim stručnim merilima bilo izrazito nezadovoljavajuće. Tome treba dodati i višedecenijsku zabludu subotičkih urbanista i mnogih gradskih funkcionera koji su uporno zastupali **stav da gradu nije potrebno dodatno ozelenjavanje** jer ima dovoljno drveća po baštama privatnih kuća. Ovaj stav je možda imao smisla pre 50 i više godina, ali njegovo zadržavanje i u izjavama i u planskim dokumentima i onda kada su se okolnosti drastično promenile ostavilo je loše posledice na zelenilo u celom gradu.

Utisak velikog broja stanovnika Subotice ipak jeste da se stalno smanjuje broj razvijenog drveća u gradu, naročito tokom poslednjih 20 godina i to izaziva opravdano nezadovoljstvo. I gore izneti ilustrativni rezultati ankete o zelenilu snažno potvrđuju ovaj utisak. Ovaj utisak je i te kako zasnovan na stvarnim činjenicama. Nekadašnji drvoredi u starom delu grada duž najprometnijih i najvažnijih ulica sada postoje samo na starim fotografijama i u sećanjima: duž Karađorđevog puta je preostalo svega desetak stabala, a u produžetku ulice, duž ulica Edvina Zdovca i Edvarda Kardelja nema ni grančice; ni Segedinski put nije u boljem stanju i utisak ogoljenosti ublažuje blokovsko zelenilo sa leve strane do ulice Partizanskih baza, ali desna strana je dosledno očišćena od drveća, a posle raskrsnice sa ulicom Partizanskih baza svakom preostalom drvetu duž obe strane ulice nema spasa sve do Palića; duž Beogradskog puta odavno nema ni grančice, ali je bilo drveća bar u Aleksandrovu, međutim ni tamo duž ulice više nema ni jednog drveta; Bajski put mirno životari bez i jednog drveta; duž Čarnojevićeve ulice je posao uništenja drvoreda obavljen; duž ulice Partizanskih baza drveće nikad nije ni posađeno, pa nije ni uništeno; glavni „napad“ na drveće duž najvažnijih ulica u gradu trenutno se sprovodi duž Somborskog puta, od raskrsnice sa Zagrebačkom/Preradovićevom ulicom prema izlazu iz grada i stvari po drveće stoje sve lošije, a budućnost je sasvim jasna kada se pogleda nastavak iste ulice, u ulici Franje Kluza sve do završetka Crvenog sela, gde nema nikakvog drvoreda, već samo nekoliko usamljenih stabala. Ista je situacija i sa drugim većim ulicama – duž čitavih ulica u celom gradu nestaje drveće: u većim ulicama poput Braće Majera, Kumičićeve, Matije Gupca, Jovana Mikića, Velebitska, Teslina, Koste Trifkovića, Ištvana Kizura... Ista je porazna i razočaravajuća situacija i u malim, mirnim ulicama.

Praktično, u svim mesnim zajednicama grada tokom poslednjih 20 godina nestaje drveće, osim u striktno ograničenom prostoru tri mesne zajednice centra u starom delu grada.

Optužba za ovu seču najčešće glasi da je **glavni uzrok nestanka drveća urbana obnova izgradnjom novih stambenih zgrada**, pošto gradilišta kao da čeznu da zbrišu svo drveće na parceli i zamene ga što manjim površinama sa grančicama koje zovu sadnice, po pravilu grmlja i žbunja, bez drveća. To jeste tačna tvrdnja, koju i prema ilustrativnim rezultatima ankete dele mnogi Subotičani.

Međutim, posmatranjem uklanjanja zelenila može se takođe zaključiti da se veliki broj drveća seče i ne zamenjuje novim, takođe i na poslovnim i privatnim parcelama i ispred njih, iz razloga potrebe za parking prostorom, takođe iz razloga lakšeg održavanja (ne treba grabiti lišće i slično), ili zbog smetnje za neku infrastrukturu koja se postavlja.

To što drveće ipak opstaje u tri mesne zajednice u centru grada je najpre posledica velikih javnih zelenih površina i relativno malog broja privatnih placeva i stoga malih površina

koje zauzimaju, a tamo gde ima privatnih placeva i seča drveća teče isto kao i drugde po gradu: u ulicama Petra Drapšina, Harambašićevoj, Žarka Zrenjanina, Tolstojevoj i drugim sporednim ulicama.

Teško je poverovati da su sve seče drveća u gradu tokom 20 godina ispunile stroge zahteve za seču propisane u članu 16 Odluke o održavanju javnih zelenih površina i s pravom se može reći da grad ništa ne radi da zaustavi ogoljavanje ulica. Praktično, grad je odustao od zaštite zelenila van striktno definisanih javnih zelenih površina i u tome je dosledan i prema investitorima nove gradnje i prema vlasnicima kuća. **Grad Subotica u oblasti javnog zelenila sprovodi politiku kojom se zaštita zelenila priznaje i sprovodi samo na površinama koje su direktno u svojini grada i državnih organa ili njegovoj direktnoj nadležnosti. Zelene površine koje nisu u sistemu javnog održavanja možda imaju javnu funkciju, ali ako nisu u svojini grada i državnih organa, niti u nadležnosti grada, prepuštene su savesnosti svojih vlasnika i korisnika.**

Ovo je zapravo promena ranijeg shvatanja pojma privatne svojine iz socijalističkog perioda i samoograničavanje grada u funkciji zaštite privatne svojine, ali su posledice po drveće na teritoriji grada očito porazne. **Promena shvatanja privatne svojine i ovlašćenja javne vlasti prema privatnoj svojini je zapravo ono što izaziva najviše nezadovoljstva kod građana koji stalno apeluju da se nešto preduzme prema nesavesnim privatnim vlasnicima i njihovom postupanju prema uličnom zelenilu.** Ali, dosledno sprovođenje strogih pravila iz člana 16 Odluke o održavanju javnih zelenih površina u vezi seče drveća dovelo bi do parnica koje bi otvorile pitanja troškova održavanja drveća ispred privatnih kuća i naročito naknade štete koju to drveće izaziva kućama (na krovu, olucima, fasadi, stazama, podzemnim instalacijama), koja tereti vlasnike kuća. Ove parnice bi grad vrlo verovatno izgubio upravo zbog shvatanja ovlašćenja privatne svojine i javnih vlasti u pogledu poštovanja privatne svojine, što pokazuje da su te odredbe u postojećem pravnom poretku nerealne. U krajnjoj liniji, prema samoj Odluci vlasnici kuća i zemljišta ne moraju da zamene posećeno drveće, a ne moraju uopšte ni da ga zasade.

U okviru istog postojećeg poretka mora se primetiti da **zelenilo, i privatno i javno, nema skoro nikakav uticaj na tržište nekretnina novih objekata.** Nekretnine sa boljim i većim zelenilom čini se da nemaju bolju cenu (jer ih zapravo vrlo malo i ima) što znači da se dugotrajna ulaganja u održavanje zelenila ne smatraju bitnim – čak naprotiv, za kupce nekretnina razvijeno zelenilo na lokaciji često može biti i smetnja, jer žele čistu lokaciju za svoje građevinske ili druge ambicije. Ovakav odnos prema zelenilu samih investitora ne znači da nema potrebe za ulaganjima u zelenilo. Prema ilustrativnim rezultatima ankete pokazuje se da anketirani građani smatraju da zelenilo podiže cenu nekretnina, da smatraju da takva nekretnina treba da više vredi i da je oni više vrednuju, iako se to na tržištu ne dešava, jer ni nema novih nekretnina koje idu „u paketu“ sa instaliranim zelenilom i drvećem.

Lošem tretmanu zelenila na tržištu nekretnina treba dodati i **dugotrajni lokalni arhitektonski ukus i modu da nove građevine budu potpuno otvorene za poglede,** bez i jednog drveta koje bi ih zaklanjalo (ili ukrašavalo). Ovaj trend traje još od 80-ih godina prošlog veka i opstaje i dalje, naročito sa udaljavanjem od centra grada prema periferiji, dovodeći do nastanka čitavih blokova novih i još novijih kuća i zgrada bez i jednog drveta. Nije potrebno mnogo da se primeti da, na primer, u Banijskoj ulici nakon raskrsnice sa Teslinom ulicom ima i mesta i potrebe, ali nema drveća duž cele ulice ispred skupih, luksuznih privatnih kuća. Nema drveća ni u Fočanskoj ulici niti u drugim sličnim ulicama u gradu sa reprezentativnim kućama, kao što ga nema ni duž ulica sa manje skupim novim kućama – kao da se svaka nova kuća i zgrada mora „zaštititi“ od stalno pretećeg drveća.

A prava pitanja u vezi drveća i zelenila u gradu su daleko od postavljanja. Pošto grad Subotica ni 12 godina nakon usvajanja svoje odluke nije izradio Katastar javnih zelenih površina nemoguće je smisleno razgovarati o **stanju uličnog drveća, drvoreda i javnog zelenila**, za čim itekako ima potrebe, naročito u vezi starijih drvoreda, koji su najljepši, ali i najugroženiji. Zatim su tu i pitanja **izbora drveća za sadnju**, a možda i načina održavanja drveća, što više ne mogu biti usko stručna pitanja za par osoba koje se u ime grada bave ovim poslovima, jer makar na površinama u sistemu javnog održavanja **to jesu javna pitanja** i morala bi da se kao takva i rešavaju. U pogledu stanja drveća, drvoreda i javnog zelenila merodavno je i to što velika većina odgovora u pomenutoj anketi o javnom zelenilu deli stav da je zelenilo javno pitanje zbog samog svog značaja.

Anketa o javnom zelenilu, bez obzira na ilustrativne rezultate, otkrila je jednu slabije poznatu činjenicu, naime da su **žene nesrazmerno više zainteresovane za pitanja u vezi zelenila od muškaraca**. Pošto su poslovi u vezi drveća (a po običnom uočavanju i u vezi travnjaka) skoro isključivo muški poslovi očekivalo bi se da je zelenilo više tema od interesa za muškarce nego za žene, ali je anketa otkrila da je stanje zainteresovanosti obrnuto. Ovo je zanimljiva činjenica koja zaslužuje mnogo više pažnje iz mnogih aspekata, ali je ovde dovoljno samo primetiti da **zelenilo u gradu potencijalno može imati veliki lokalni politički značaj**.

Mere grada za očuvanje i unapređenje javnog zelenila

Sa druge strane, upravo u toku poslednjih 20 godina stalnog ugrožavanja zelenih površina i smanjenja broja drveća u gradu, **grad Subotica može da se pohvali da ozbiljno radi na unapređenju zelenih površina**: mere grada prema zelenilu i drveću su sasvim suprotne merama njegovih stanovnika koji su vlasnici nekretnina.

Treba podsetiti na aktivnosti grada Subotice na suzbijanju ambrozije, započete na osnovu Uredbe Vlade o merama za suzbijanje i uništavanje korovske biljke ambrozija - *ambrosia artemisiifolia* L. (spp.) iz 2006. godine¹⁹, od kada je u Subotici započeto **sistematsko održavanje blokovskog zelenila** koje je vremenom povećano i po površinama i po obimu poslova i održava se kao takvo.

Grad Subotica je jedan od retkih gradova u Srbiji (a verovatno i znatno šire) koji je na Proizvci, najvećem blokovskom naselju u gradu sa preko 10.000 stanovnika, **izgradio novi park 2008. godine, a u njegovom produžetku i šetalište 2012. godine**, što je vredno dostignuće od velikog pozitivnog uticaja na kvalitet života stanovnika.

I dalje je korisno pomenuti da na ostvarenje čekaju ideje i predlozi iz dokumenta grada „Zelena regulativa Subotice I faza: Prikaz i analiza stanja zelenih površina Subotice i predlozi za njihovo unapređenje“ iz 2012. godine.²⁰ Ovaj dokument više nije potpuno aktuelan u pogledu podataka, ali jeste veoma merodavan u pogledu osnovnih zaključaka, naime da je **postoji nedovoljno efikasno upravljanja zelenim površinama i potreba za uspostavljanjem sistema zelenih površina na nivou grada**, što su činjenice koje se nisu promenile. Takođe, predlozi za unapređenje stanja javnog zelenila izneti u ovom dokumentu nisu izgubili ništa od aktuelnosti.

Grad je usvojio Odluku o proglašenju zaštićenog područja Park prirode Palić²¹ 2013. godine kojom je značajno **povećana površina parka prirode** na 712,9 ha, sa zaštitnom zonom od 1.698,13 ha, a što je omogućilo da se uz značajna finansijska sredstva **otkupi zemljište duž obala celog jezera i konačno uspostavi zelena zona**.

¹⁹ Sl. glasnik RS 69/06.

²⁰ Zelena regulativa Subotice I faza: Prikaz i analiza stanja zelenih površina Subotice i predlozi za njihovo unapređenje, <https://subotica.ls.gov.rs/web/wp-content/uploads/2024/02/Zelena-regulativa-Subotica-I-faza.pdf>

²¹ Sl. list grada Subotice, 15/13, 17/13 i 37/17, <https://subotica.ls.gov.rs/web/wp-content/uploads/2024/02/Oopali.pdf>

U cilju povećanja zelenih površina i zaštite prirode, grad Subotica je nedavno, 2023 godine usvojio Odluku o izradi PDR za formiranje slobodne javne površine (**linearnog parka**) na delu ukinute železničke infrastrukture (pruge Subotica bolnica – Crvenka)²² što bi, ako se ovaj plan sprovede, izvanredno povećalo i unapredilo zelene površine u gradu.

Važan stalni doprinos očuvanju zelenila u Subotici daje i gradska uprava preko Sekretarijata za komunalne poslove, energetiku i saobraćaj i Sekretarijata za poljoprivredu i zaštitu životne sredine i njegove **Službe za zaštitu životne sredine i održivi razvoj** održavanjem kvalitetnog monitoringa stanja životne sredine, praćenjem stanja i otvorenosti za nove inicijative i saradnju sa građanima.

Konačno, treba pomenuti i da je Radna jedinica Zelenilo u okviru JKP Čistoća i zelenilo Subotica primetno unapredila svoju opremu i da su njene aktivnosti vidljive na celoj urbanoj teritoriji grada tokom cele godine, ne samo na šišanju trave i orezivanju drveća, nego i na **znatno povećanim površinama cvetnjaka, perivoja i različitog ukrasnog bilja, kao i sadnji više stotina novih sadnica drveća svake godine i upornim pokušajima obnove vetrozaštitnih pojaseva**. Upravo zahvaljujući njihovim aktivnostima Subotica još uvek deluje kao zeleni grad.

Ipak, bez obzira na aktivnosti grada, anketa o javnom zelenilu je otkrila da su **građani nedovoljno informisani o merama grada na unapređenju javnog zelenila, kao i da nemaju poverenje u donosioc odluka u vezi javnog zelenila**.

4. Predlozi za unapređenje stanja

Za unapređenje stanja bilo bi najvažnija **podići svest i promeniti tretman zelenila od samih stanovnika grada**. U tretmanu zelenila često postoji težak unutrašnji nesporazum samih Subotičana: oni bi voleli više zelenila, ali ne na svojim placovima i naročito ne ispred svojih kuća. U pitanju je čist nimbi (NIMBY)²³ na pomalo neočekivan način: ne postoji lakši način da se unapredi životna sredina u sopstvenom okruženju od sadnje drveća i negovanja zelenih površina, a ipak se upravo na ovom najlakšem mestu pokazuje želja za boljom životnom sredinom na nivou društva deluje neiskreno. Neke dalje studije bi mogle pokazati da li je to sukob ukućana u okviru samih domaćinstava, onih koji treba da to zelenilo i održavaju, ili je to prosto izraz namanja resursa -novca i vremena.

Nesporno je da **zelenilo u gradu ima velik društveni značaj koji vremenom samo raste i jača**. Isto tako je nesporno da **većina građana Subotice smatra da je potrebno više zelenila po celom gradu, kao i da je potrebno zaštititi postojeće zelenilo od nove stanogradnje**.

U tom smislu, grad bi trebao da razmotri **povećanje ulaganja u javno zelenilo, strožije kažnjavanje za oštećivanje javnog zelenila i donošenje nove strateške i dugoročne regulative o zelenilu, tj. zelenoj infrastrukturi**. Primer za to je Grad Beograd koji je **doneo jedan takav dokument**²⁴. Potrebno da grad Subotica pristupi zelenilu na strateški način, jer je reč o oblasti za čiji razvoj i razumevanje su merodavni dugoročni ciljevi i rokovi i čije stanje ima direktni uticaj na grad tokom decenija. Ovaj cilj ne zahteva nikakva ulaganja i definisan je još 2012. godine, sa krajnjom željom da se uspostavi sistem zelenih površina na nivou grada, a ne rascepanih zelenih oaza.

²² Sl.list grada Subotice 33/23, https://subotica.ls.gov.rs/web/wp-content/uploads/2020/07/su_sl_2023_33_sr.pdf

²³ NIMBY: *Not in my back yard* – eng. **Ne u mom dvorištu**, naziv za čest slučaj ekološkog stava koji je zabrinut za životnu sredinu samo izvan svog domaćaja delovanja.

²⁴ STRATEGIJA ZELENE INFRASTRUKTURE GRADA BEOGRADA za period od 2025. do 2032. godine, https://www.beograd.rs/images/file/a6803854c0390a7f5dd21d0dcb4d8450_7130632577.pdf

U tom pogledu, najvažniji predlozi za to su:

- Neophodno je **izraditi sektorski strateški dokument** koji bi sagledao sve aspekte uspostavljanja, unapređenja, očuvanja i zaštite zelene infrastrukture kroz planski, projektantski i upravljački kontekst. Do sada je zelena infrastruktura samo parcijalno i nedovoljno zastupljena u srodnim sektorskim dokumentima javnih politika na nacionalnom i lokalnom nivou.
- **Uraditi analizu stanja, koja podrazumeva i završetak izrade Katastra javnih zelenih površina** kao najvažniji posao, jer je reč o strateškoj bazi podataka za čiju izradu je potrebno dosta vremena, a čiji podaci bi imali trajnu veliku vrednost. Neozbiljno je i neodgovorno da javno zelenilo bude predmet odlučivanja grada svakih nekoliko godina bez uzimanja u obzir višedecenijskih društvenih i prirodnih procesa i posledica, što je nažalost, dugotrajna praksa grada.
- U okviru **posebno formirane Radne grupe** identifikovati ključne probleme, i predložena rešenja, te utvrditi opšte i posebne ciljeve Strateškog dokumenta. Pri tome, uzeti u obzir i već donete dokumente javne politike u relevantnim sektorima. Na radionici sa Radnom grupom i uz široke konsultacije sa zainteresovanim stranama, razviti mere za ostvarivanje ciljeva, pokazatelje za njihovo praćenje i sredstva za njihovo postizanje. Predložene mere razviti u aktivnosti na posebnim radionicama i na kraju uraditi i usvojiti i akcioni plan. U skladu sa Zakonom o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu u toku procesa izrade strateškog dokumenta uporedo uraditi i Izveštaj o strateškoj proceni uticaja strategije zelene infrastrukture grada Subotice na životnu sredinu.
- Preduzeti organizacione mere za bolje funkcionisanje administrativnog sistema koji će biti u stanju da odgovori novonastalim izazovima kroz očuvanje i razvoj zelene infrastrukture. **Izmenom Odluke o gradskoj upravi povećati nadležnost Sekretarijata za zaštitu životne sredine i formirati organizacionu jedinicu** koja bi se bavila svim aspektima očuvanja i razvoja zelene infrastrukture. Ova jedinica bi bila zadužena za sprovođenje Strategije, praćenje i evaluaciju rezultata sprovođenja, saradnju sa drugim institucijama, pokretanje inicijativa, apliciranje i sprovođenje projekata kroz različite fondove i partnerstva.
- **Zalagati se za izmenu regulative na nacionalnom nivou:** Zakon o zaštiti životne sredine da uvede pojam i status zelene infrastrukture kao opšteg dobra, da definiše razvoj i očuvanje elemenata zelene infrastrukture kao delatnost od opšteg interesa, da se kroz zakon uvede obaveza očuvanja (zaštite) zelene infrastrukture i da se definišu obaveze lokalnih samouprava.
- **Pospešiti kažnjavanje.** Nema dileme da je potrebno da komunalna policija i komunalna inspekcija češće kažnjavaju nelegalnu seču drveća i uništavanje zelenila.
- **Povećati i detaljnije informisati građane o zelenilu i njegovom značaju.** Putem većeg informisanja, aktivnosti grada bi bile vidljivije i bolje prihvaćene, a pored toga time bi bilo započeto podizanje svesti o značaju zelenila u odnosu na privatni posed, na kojem je zelenilo najviše ugroženo. Za ove aktivnosti postoje brojni portali i mediji u gradi, kao i razvijen nevladin sektor, koji bi uz finansijsku podršku grada mogao mnogo više da doprinese povezivanju aktivnosti grada i javnosti na povećanju i unapređenju zelenila.

Pojmovi

Zelena infrastruktura je pojam koji objedinjuje raznolike prirodne i prirodi bliske elemente. U gradskoj sredini zelenu infrastrukturu čine prostori koji su pretežno sastavljeni od vegetacije i koji su prepoznati kao parkovi, šume, zeleni skverovi, drvoredi,

ozelenjene obale reka, zeleno okruženje javnih ustanova, vrtovi privatnih objekata, zaštitno zelenilo industrijskih kompleksa i slično. Pored toga, u gradovima mogu biti i zelene infrastrukture malog obima kao što su ozelenjeni krovovi i zidovi objekata, zeleni urbani džepovi i zelene tačke u vidu pojedinačnih stabala. Izvan gradskog tkiva, u predelu naselja, seoskim i nenaseljenim područjima, zelenu infrastrukturu čine šumski kompleksi, zaštitni pojasevi puteva, vegetacija duž reka i potoka, kao i poljozaštitni pojasevi i zelene živice na međama poljoprivrednih površina. Takođe, pod zelenom infrastrukturu se podrazumevaju i nacionalni parkovi, jezera, močvare, bare i vodeni tokovi.

Ekosistemske usluge - Prema preporukama i definiciji Evropske komisije, zelena infrastruktura se smatra jednim od izvora ekosistemskih usluga. Servisi-usluge ekosistema se mogu definisati kao vrednosti dobijene od ekosistema koje su značajne za dobrobit čoveka, odnosno kao ukupne koristi koje čovek ima od ekosistema. Veliki deo ovih koristi je potpuno besplatan, čak i neprocenjiv, jer bez njih nisu ispunjeni osnovni i neophodni uslovi za egzistenciju.

Subotica,

Januar 2025.godine

Tim stručnjaka Centra za ekologiju i održivi razvoj CEKOR je izradio analizu strateških planova, zakonskih i drugih akata, te predlog sadržaja i preporuka za dokument „Strategija razvoja sistema zelenih prostora Grada Subotice“ u okviru projekta Udruženja TERRA’S: „A gde vam je zelenilo?!“ koji se realizuje u saradnji sa Regionalnim Arhus centrom Subotica.